

הַאֲוִיבֵּן שֶׁלְנוּ

מאת

פרופ' א. קולישר (פריס)

א

הצביעות היא המס, שמשלם הרשע לצדק; בחיים הצבוריים הרי הנימוקים, שממציאים אותם פחות או יותר מתחת לסף-ההכרה, לשם הצדקתן של פעולות, שגובעות, לאמתו של דבר, מתוך השפעתם של אינסטינקטים קדמונים, הם המס, שמשלמת הפראיות לתרבות. יסודה העמוק של האנטישמיות, כפי שיש לשער, היה כלול בכל הזמנים בשנאה לנכרי-בדם, שמוצאה -- מן התקופה של חיי השבטים הקדמונים. שנאה זו משתמרת ביחוד כלפי היהודים, מחמת הסימן הדתי, שמעיד במקרה זה על מוצאם המיוחד של אותו סוג-אנשים, ומחמת בידודם המוחלט של היהודים לפי קשרי-הדם מבין התושבים הסובבים אותם במשך תקופה ארוכה. במובן זה אפשר לומר, שביסודה של האנטישמיות היתה מונחת תמיד השנאה הגזעית -- אנו מבינים במושג "גזע" לא את מעשיות-ההבאי על "אריים", או "גורדיקים" ו"שמיים", אלא בפשיטות--את העובדה של קיום-קבוצות, שהן שונות זו מזו לפי הרכב-הדם שלהן. נוסף לזה, הרי האפשרות לבידל את היהודים, בתור "זרים"-ביחס לשאר אוכלוסייה של ארץ זו או אחרת, האפשרות לבידל אותם לקבוצה מיוחדת, שהיא שנאה מחמת האינסטינקט הראשוני, איפשרה תמיד את סיפוקם של כל מיני אינטרסים, שהם כרוכים בתאות-בצע וכוסף-לטרף על חשבונם--אם על-ידי שוד פשוט של רכושם, או בדרך נישולם מעמדות כלכליות מסויימות או הוצאתם מן ההתחרות בשטח זה או אחר, כדי להבטיח באופן כזה יותר "מקום" למתחרים אחרים.

אבל, אם כזה היה תמיד הלך-הנפש של האנטישמיות מתחת להכרה, הרי צריך להעיר לכבודו של המין האנושי, שעד הזמן האחרון לא נועז שום אנטישמי להודות בכך. תורת-הגזעים הגרמנית של עכשו הכריזה לראשונה באופן ישר על רדיפת-האנשים על מוצאם, בתור כזה, כלומר -- על אותו דבר דוקה, שאינו

תלוי בהחלט באנשים אלה. היא הכריזה, שיש לשלול מבני-אדם בעלי דם ידוע בתור שכאלה את הזכויות האנושיות הכלליות, כדי לפנות מקום לאנשים בעלי דם אחר.

בשעה שאומרים, שבגרמניה של עכשו הוחזר המשטר של ימי-הבינים, הרי יש בזה משום עוול גדול... כלפי ימי-הבינים. בימי-הבינים נקבע מצבם המיוחד של היהודים על-פי נימוקים דתיים, שמילאו תפקיד מכריע בהשקפת-עולמם של בני-האדם בימים ההם. על רדיפה גזעית אי-אפשר היה אז לדבר כלל-פחות מפל על רדיפתו של הגזע היהודי, שלפי השקפתה של הפילוסופיה הנוצרית הוא "נבחר" מאת האלהים. יהודי, שסירב לקבל את הנצרות, היה אשם במה שדחה את ההתגלות, שנועדה קודם-כל בשבילו ושהיא הכרחית לשם הצלת-נשמתו. אבל העם היהודי נהנה גם בשעת "נפילתו" זו מזכות-יתרה; רק היהודים לבדם היו רשאים בימי הבינים שלא להשתייך לכנסיה בגלוי. אמנם, מובן הדבר, שהם לא יכלו להיות חברים בחברה הנוצרית, שכל השאלות של המוסר, היחסים האזרחיים והמשפט היו קשורות בה בקשר אמיץ עם הדת. כמו שהיה המצב גם בעדה היהודית החרדה; אבל יכלו להיות, לכל היותר, זרים נסבלים, שמציאותם באיזו ארץ שהיא, מציאות, שהיתה עלבון מתמיד בשביל הנוצרים, הותרה רק בתנאים מיוחדים, לפי שרירות-לבו של השלטון, שלנגד עיניו עמדו אך ורק אותם הנימוקים החמריים, שהיו עלולים להמריץ אותו, שיגרש את התישבותם של היהודים בתור מקור להכנסות ממשלתיות, או, להפך, שיגרש אותם לאחר החרמת-דרכושם. אבל פעולות אלו נבעו ממה שעל זכויות יציבות של "הכופרים" בחברה הנוצרית לא היה מה לדבר מבחינה עיקרונית ומלמפרע. אותו הלך-נפש, שמקשה כל-כך על בני-אדם בתקופה של עכשו את הבנתן של הרדיפות והגבלת-הזכויות המבוססות על נימוקים דתיים,--הלך-נפש זה מניח, שהרעיונות של מוסר חברותי, של משפט ומדינה אינם תלויים באמונה ואינם קשורים בה, -- רעיונות, שגולדו בתקופה החדשה בתוקף התפתחותו של הרעיון המדיני אצל העמים המתקדמים המועטים באירופה המערבית.

ואף-על-פי-כן -- הרי רק באנגליה בלבד נשארה השאלה היהודית עד הסוף כשאלה של סבלנות דתית, והיהודים הגיעו במאה הי"ט לשיווי-זכויות בתוך שאר הדתות הבלתי-אנגליקניות -- לאחר מלחמה, שהתרכזה כולה מסביב לשאלה של חירות-מצפון דתית, וכשבאה הכרה גמורה בחירות זו, הרי ביטלה לעולמים את עצם אפשרותה של העמדת-ה"שאלה היהודית" באנגליה. באירופה היבשתית גרמה מציאותם הממושכת של היהודים בארץ זו או אחרת באופן נורמאלי להפיכתם לאחד מן המעמדות הקיימים, שלפיהם התפלגו התושבים--מעמדות, שלכל אחד מהם היה סטאטוס משפטי מיוחד. הסטאטוס המיוחד של היהודים היה שונה

מאד לפי הארצות השונות והתקופות השונות. אבל כל זמן שיסודותיו של המשטר המעמדי נשארו בלא שינוי, הרי אי-אפשר היה לדבר בעצם על "הגבלת-זכויותיהם" של היהודים, מכיון שמשטר זה שלל את עצם-המושג של משפט כללי בשביל האזרחים. והתפשטות יסודית זו של משפט כללי, שהתחילה עם המהפכה הצרפתית, הביאה במקדם או במאוחר גם להשוואת היהודים בזכויותיהם לשאר האוכלוסים. קליטת-העקרונים האנגליים-הצרפתיים של חירות-האישיות ושוויון אזרחי בארצות של אירופה התיכונית והמזרחית לא באה כתוצאה מתמורה אמתית, שחלה בהלך-רוחם של אותם העמים, אלא נבעה בהכרח ממה שסיגלו להם את השיטות החדשות בתכניקה המשקית והכספית-האדמיניסטרטיבית, שנתקבלו אז מן המוכן מארצות-המערב, ממש כאותם הרעיונות המדיניים, שעמדו לנגד עיניהן של קבוצות מסוימות באינטליגנציה המתקדמת, ושִׁחְדְרוּ, לכל היותר, באטיות מרובה ורק באופן חלקי למנגנון הממלכתי ולתוך הכרתם של המוני-העם. המלחמה מסביב לשאלה היהודית היתה אחד מן החלקים של אותו תהליך ממושך-תהליך-ההתפוררות של המשטר הישן, שהלך ונהפך למפולח, כשהיסודות החדשים של בנין-החברה, שהיו נהוגים בחוץ לגרמניה, ממלאים את מקומו במידה בלתי-שלמה כלל וכלל. בתקופה זו נולדה האנטישמיות של עכשו, שהיתה בחלקה-תחבולה של הגנה-עצמית מצדן של שכבות סוציאליות מסוימות, שהתחרותם של היהודים עלולה היתה לסכן את מעמדן במקרה אם ירשו להם לגשת לסוגי-פעולה אלה או אחרים, שהיו נעולים בפניהם על-ידי החוקה הישנה – ובחלקה שימשה כאמצעי דימאוגי מצדם של המעמדות השליטים, שפנו לאינסטינקטים של ההמונים לשם הגנה על שיטת-הפריבילגיות הנושנת. אבל צריך להדגיש, שאנטישמיות זו, עם כל האַקְסֶצְסִים שנגרמו על-ידה, – היה לה בעצם אופי של הגנה, שהרי היא הגינה על "סטאטוס-קוו" משפטי וסוציאלי מסוים, שאחד מיסודותיו היה מצבם המיוחד של היהודים.

בה במדה שתהליך-הליקוידאציה של המשטר הישן הלך ונתעכב, הלכה המלחמה ונתפשטה ונתחדדה. והוא הדין כלפי השאלה היהודית. עם התפתחותן של דרכי-התחבורה, של הצורות התכניות והמשקיות החדשות, שהן קשורות קשר לא-יינתק עם חופש התנועה ועם החופש של בחירת המקצוע והחלפתו, מתוך התרופותם של הסייגים, שנקבעו על-ידי המשפט וההוי בין המעמדות והתפשטותו של יסוד-השוויון במשפט הכללי, בחוקה הכללית של הארץ, – קבל מצבם המשפטי המיוחד של היהודים יותר ויותר אופי של יוצא-מן-הכלל מחוסר-טעם ועולב, של מכשול קשה והשפלה קשה מנשוא. אז פרצה ההתבוללות המדינית היהודית המיוחדת במינה: היא נכנסה לשיתוף בתרבותה ובחייה המדיניים של הארץ, – אבל בצורה של הסתפחות לכלל הכחות המהפכניים. כך נוצר אותו מצב,

שהיה קיים ברוסיה בתקופתו האחרונה של המשטר הצאריסטי, כשהמשלה ניהלה מלחמה גלויה בתושבים היהודיים לא מחמת גזעם או דתם, אלא פשוט משום שראתה בהם את אויבה המדיני. מצד שני, הבטיח הדבר ליהודים את אהדתם ותמיכתם של כל הכחות האופוזיציוניים והמהפכניים ושל כל דעת-הקהל המתקדמת בארץ. השאלה היהודית שימשה נושא למלחמה מדינית-פנימית חריפה, שבה עמד נגד היהדות אויב אדיר ואכזרי, אבל היו לה גם בעלי-ברית חזקים ופעילים.

המהפכה הרוסית, התיקונים הקונסטיטוציוניים ברומיניה והחוזים להגנת-המיעוטים" סיימו, לכאורה, פרק זה בתולדותיהן של אירופה והיהדות. נצחון העקרון של שיווי-זכויות פורמאלי לאזרחים לא נודעזע לא על-ידי השתוללותם האיומה של היצרים צמאי-הדם, שהיהדות הרוסית נפלה להם לקרבן בימי מלחמת-האזרחים, ולא על-ידי הצורה החדשה, שלבשה האנטישמיות באותן הארצות של אירופה המזרחית, שבהן אפשר לראות את היהדות, שנבדלת בלשונה ובתרבותה מן האוכלוסים שמסביב לה, כמיעוט לאומי: על-ידי צורה של מלחמה לאומית ו"צדק פרופורציונאלי" בין הלאומים, שמביאה למעשה לידי עבירה על העיקרון של שיוון אזרחי. אבל, בשעה שהדימוקרטיה העולמית המנצחת קבעה ערובות בין-לאומיות בשביל עקרון זה, בתור תנאי אלקמנטרי לקיום תרבותי-חברותי משותף,—הרי אפילו באותו רגע לא עלה על דעתם של בני-אדם "לעלוב" את גרמניה המנוצחת, שגזר-הדין העולמי החמור דן אותה לכף-חובה, על-ידי מה שידרשו ממנה אותן התחייבויות, שהוטלו על המדינות של אירופה המזרחית. והרי גם גרמניה שקודם המלחמה לא רק שהפרה באופן שיטתי ביחס ליהודים את העקרון של השיוון האזרחי, שהוכרו עליו מעל הנייר בספרי-החוקה של המדינות הגרמניות,—היהודים היו כמעט משוללים זכות של שרות ממשלתית ולא הורשו כלל להכנס למעמד-הקצינים—אלא שמילאה גם תפקיד של מרכז רוחני בשביל האנטישמיות העולמית. האנטישמיים של הארצות ה"מפגרות" היו שואלים את נשקם הרוחני מתוך האידיאולוגיות, שנוצרו באופן שיטתי בגרמניה "התרבותית". וכך אי-אפשר לומר כלל, שאפילו באותו רגע לא היה כל יסוד לשים לב לצד זה שבסכנה הגרמנית לגבי התרבות העולמית. אבל האשמה על כך, ששאלה זו לא נתעוררה בזמנה, מוטלת כולה על "הצבוריות" היהודית, לא רק הגרמנית, עם הלאומיות הגרמנית המתרפסת שלה, אלא גם על שאר ה"צבוריות", — בלא להוציא מן הכלל את הציוניים,—שהיתה מלאה יראת-כבוד וחדורה אמונה טפלה ומסירות של תלמידים לתרבות הגרמנית. הברבריות המבקהלת, שגילתה גרמניה במלחמה, לא לימדה כלום את "הצבוריות" היהודית, שכל אהדתה לאחר המלחמה

היתה לצדה של גרמניה "הקרובה ברוח", המדוכאת על-ידי המעצמות המערביות קשוחות-הלב.

והנה הכריזה גרמניה על מלחמה לחיים ולמות בגזע היהודי. שלילת-הזכויות האזרחיות והאנושיות מן היהודים הגרמניים היתה התוצאה הראשונה של ה"מהפכה הלאומית" הגרמנית. מדיניות זו, שהשליטים הגרמניים אינם מסתירים אותה כלל, משמשת בעת ובעונה אחת גם אמצעי להשמדתם הגמורה של האוכלוסים היהודיים בגרמניה, גם אחד מן האמצעים במלחמה, שפתחה בה גרמניה בקנה-מדה עולמי נגד כל העם היהודי, נגד ה"כלל-יהדות" (Alljuda). כל היהודים וכל יהודי נחשבים לאויביו של העם הגרמני בתוקף העובדה של גזעם כשֶׁלְעֵצְמָה, שאפילו קורטוב של תערובת ממנו מוציא את האדם לעולמי-עד מן החברה "הגרמנית-הארית". יסוד גזעי זה מעמידים מעל לכל העקרונות המשפטיים, שנשללים בהחלט, בערכם הכלל-אנושי, על-ידי האידיאולוגיה הגזעית. והאנשים נענשים על מוצאם, על ה"סבתא היהודית",—והם מאבדים את הזכויות, שהשתמשו בהן באופן חוקי, מאבדים משרות, שנתמנו להן בסדר החוקי, מנושלים ממקצועות, שבהם עבדו על יסוד חוקי — כדי לפנות מקומות אלה בשביל "בני-אדם בעלי דם גרמני".

מלחמה בין הגרמנים ובין היהודים... כך דוקה, באופן נכון מאד הבינו דבר זה—ביתר דיוק: הרגישו דבר זה ההמונים היהודיים בכל העולם כולו. המלה "מלחמה" הופיעה במודעות, שנתלו על בתי-המסחר בווייטצ'פל ושהוכרו בהן על חרם נגד הסחורות הגרמניות בתשובה לפרעות ולרדיפות הראשונות, שהתחילו לאחר הצתת-הרייכסטאג ושלוו את נצחונה של ממשלה זו בבחירות של 5 במאָרס. התנגדות זו התחילה מתוך התפרצות אלמנטרית אמתית של ההמונים היהודיים, שקמו למלחמה מתוך אחדות והתלהבות בלתי-מצויות. אבל לאחר ימים אחדים כבר עברה הנהגתה של התנועה לידיהם של ה"עסקנים הצבוריים". עד כמה שאירגון ממשי של המלחמה הוא נצרך מאד—הרי צריך להודות, שתוצאותיה היו גדולות לאין-ערוך יותר, אילו שמרה על אָפּיָה האלמנטרי עד לאותו רגע, שבו היו המוני-העם עצמם מוציאים מתוכם איזה אירגון שהוא, בלא שום התערבות מצדם של עסקנים צבוריים פרופיסיונאליים מכל הגוונים, שתפקידם בשאלה זו עד עכשיו היה מזיק בהחלט. והמצב לא היה יכול להיות אחר גם משום ש"צבוריות" יהודית זו היא נעדרת רגש אינטואיטיבי כלפי ההמונים, גם מחמת חוסר ידיעות יותר רציניות וחוסר-יכולת להבין במאורעות מדיניים.

בביצועה של ה"מהפכה הלאומית", כלומר — של מלחמה חדשה בעצם, שהדרגה הראשונה שלה היא מלחמת ה"שחרור" מן היהדות, "שמדכאת" את גרמניה, חזרו הנאציים בדיוק על טכסיסה של הממשלה הגרמנית המלוכנית בימי

המלחמה העולמית, שהצליחה לשכנע את העם הגרמני באִפיה ההגנתי של מלחמה זו ותארה את תכנית-הכבוש שלה כתשובה ל"קשר מצד אנגליה". גם הפעם נגשו אנשי-תורת-הגזע, שהיו בטוחים בתמיכתם של המוני-העם, בטמטום המוסרי של הגרמנים ובכשרונם המיוחד להאמין בכל מה שמצדיק אותם בעיני עצמם—לביצועה של תכניתם הידועה מכבר, תכנית-הרדיפות על היהודים, באמשלָה של "הגנה" בפני "תעמולת-הדבה" היהודית, "דבה", שלא היתה לפי מהותה אלא מסירת-ידיעות על אותן פעולות עצמן, שצריכות היו לפי ההסבר להיות כ"תשובות" ל"דבה". ההפגנה החגיגית של "חרם-ההגנה" נגד היהודים הגרמניים צריכה היתה לא רק לתת ספוק מוסרי לגרמנים ה"מדוכאים", על-ידי הצגת-מחזה של "הנצחון הלאומי" הראשון בצורת השפלתו החגיגית של האויב הראשון — של היהודים, — אלא יחד עם זה גם לשמש מעבר מן הפרעות וההתנפלויות של הימים הראשונים, שנערכו על-ידי הסתדרויות נאצי"סטיות ופלוגות-הסתערות בודדות, "לפי ראות-עיניהן", ואילו נמשכו בצורה כזו גם להבא היו עלולות להפר את המשמעת, — לאמצעי-רדיפה רשמיים ולתעמולה אנטישמית, שִנְתַּכְנָה בקנה-מידה עולמי. באותו זמן עצמו שימש החרם בלוף כלפי היהדות בחוץ-לארץ וכלפי דעת-הקהל העולמית, ובלוף גם מאד, שִקֵּל מאד היה ליהדות לבטל אותו אילו נמצאו לה מנהיגים נבונים ובעלי-מרץ באיזו מידה שהיא. החרם הוכרז מלכתחילה כאמצעי ממושך, — אבל יומיים לאחר ההכרזה עליו ושלשה ימים קודם התאריך של התחלת-החרם — כבר הודיעה פתאום העתונות הגרמנית, שהאיום השפיע ושהתעמולה היהודית נגד גרמניה הולכת ופוסקת, — מה שלא התאים כלל וכלל למציאות באותו רגע. והנה מתוך התחשבות בנצחון פיקטיבי זה הצהיר המרכז של הנאצי"ם, שאירגן את החרם, שחרם זה יתגשם "לעת-עתה" רק יום אחד, ב-9 באפריל, אלא שיתחדש לאחר 3 ימים, אם לא יסתלקו יהודי חוץ-לארץ ממלחמתם בגרמניה. לאמתו של דבר לא חשבו ולא יכלו לחשוב אף פעם בדבר חרם ממושך על המסחר היהודי. אותו נשק הוא מסוג כזה דוקה, שהיהדות ושאר החוגים המתמרמרים על המשטר ההיטלראי יכולים להשתמש בו נגד הגרמנים, וגרמניה אינה יכולה להשתמש בו נגד היהודים הגרמניים. הסוחרים והקונים מחוץ-לארץ יכולים להגשים את החרם של סחורות מוכנסות מארץ מסוימת, כמו שאיסור-האימפורט מארץ מסוימת ניתן להתגשם בתור אמצעי בידי שלטון ממלכתי. הדבר הוא בגדר האפשרות, אף-על-פי שהוא יכול להיות כרוך בהקרבתם של אינטרסים חמריים מסוימים. להפך, הפסקה פתאומית בפעולתו של חלק חשוב מן המפעלים המסחריים המקומיים אינה ניתנת להתגשם, ושום ממשלה לא תרשה דבר כזה אם אין היא רוצה להביא לידי פשיטת-רגל של כל המערכת המסחרית-התעשייתית והבאנקאית של הארץ, שהרי פשיטת-רגל פתאומית, שהיתה באה בבת אחת בכל המפעלים

הללו, היתה מביאה לידי פשיטת-הרגל של קבלניהם ונושיהם* . אבל לפי הידיעות, שנמסרו על-ידי המחלקה הממשלתית האמריקנית אפשר היה להוכיח בעובדה, שאינה מוטלת בספק, שנחשול-האנטישמיות—מקורו לא באיזה "קומץ-אנטישמיים", אלא כמעט בעם הגרמני כולו, שתמך מתוך התלהבות כבירה ובלא שמץ של מחאה מאיזה צד שהוא בחרם, שהוכרו על-ידי הנאצי"ם. ביחד עם זה בא משטר של-הכרזות "פטריוטיות" מצדן של ההסתדרויות היהודיות-הגרמניות, שהוכרחו להשתתף ב"מחאות" נגד ה"דבה" על גרמניה, מחאות, שהיו עלולות לעשות רושם על בני-אדם, שלא הבינו אותה אפוא של מלחמה לאומית נגד "כלל-יהודה", שנוצרה בגרמניה ושהיהודים הגרמניים, ששימשו בה כמטרה בלתי-אמצעית למלחמה זו, הרגישו בה את עצמם, כל זמן שנשארו בארץ, לא כצד במלחמה, אלא בערך—כמו שהרגישו את עצמם הגרמנים הרוסיים בזמן המלחמה בין רוסיה לגרמניה—כבני-תערובת חדלי-אונים במחנה-האויב. רק במה שבני-אדם, שאינם מסוגלים למצוא את עצמם במצב, איבדו את שיווי-המשקל הנפשי שלהם—יש להסביר את העובדה, שבני-אדם הרבה התיחסו ברצינות לאיומיהם ול"הצעותיהם" של הגרמנים, שנמסרו להם על-ידי המחלקה הממשלתית, והכריזו על הפסקתה של התעמולה היהודית, וכך הפכו את נצחונם המדומה של הנאצי"ם לנצחון אמתי**.

אמנם, באפיסודה זו (שיש בכללה גם תפקידה המסתורי למדי של הדיפלומטיה האמריקנית, שהממשלה האמריקנית עצמה לא חשבה לנחוח לתת עליו שום ביאורים רשמיים) היה עוד גורם אחר. בתשובה לידיעה על החרמתן של הסחורות הגרמניות באמריקה הודיעה סוכנות-וולף מיד, שחרם זה "יכריח את הממשלה הגרמנית להעמיד את השאלה בדבר אפשרות-הפרעון על-פי החובות הגרמניים לנושים האמריקניים". מדיניותם של ממשלת-היטלר ושל מנהל הבאנק הממלכתי הגרמני, הנאצי"י שא כ ט , היתה מכוונת באופן ישר ומתוך הכרה-תחלה כלפי הפסקת הפרעונות על חשבון החובות המסחריים, — אותם הפרעונות, ששימשו קודם לכן אמשלה לסירובם לשלם את הפיצויים. מלחמת-המכס, שהוכרזה על-ידי ממשלה זו (שאמנם, רק המשיכה במובן זה את מדיניותם

(*) משום כך יש להניח, שבחרם ממושך כלפי היהודים צדדו רק אותם החוגים במפלגה הנאצי"ית, ששאפו בעצם למהפכה בולשביית — חוגים, שעשו אחר-כך נסיון לתפוס את המפעלים הפרטיים, וממשלת היטלר צריכה היתה, לפי דרישתם של חוגי-היונקרים והרכושנים הגדולים, להתחיל במלחמה נמרצת נגדם, אגב שכחת כל הבטחותיה "הסוציאליסטיות".

(*) קפיטולאציה זו והרושם, שעשתה בגרמניה, צוינו על-ידי אנטישמיים "מתונים", האחים ט א ר ו , שהתבוננו בה בגרמניה, כנצחוננו הגדול ביותר של היטלר .

של קודמיה) על כל העולם, הביאה בהכרח לרפורסיות (פעולות-עונשין) נגד המסחר הגרמני ועוררה – בלא שום שייכות לשאלה היהודית – דרישה להחרמתן של הסחורות הגרמניות בארצות אחדות באירופה – ובכלל זה גם בהונגריה, שהיא ידידותית מאד כלפי גרמניה. מדיניותו של ה"רייכסבאנק", שהביאה לידי צמצומו של אוצר-הזהב, שנמצא ברשותו, נטתה לאותו כיוון – ליצירת מצב, שבו תיעשה המחאת-כספים לחוץ-לארץ בלתי-אפשרית. החרם היהודי שימש אמשלה נוספת, נוחה מאד לשם מטרה זו, – ראייה נוספת, שהממשלה והקהל בחוץ-לארץ, לפי דבריו של שאכט, "אינם מרשים לגרמניה לפרוע את החובות, מכיון שאינם רוצים לקנות את סחורותיה". ובאותו זמן שימש פחדם של הבנקים האמריקניים והאנגליים – והיהודיים בכלל זה – לגורלו של ההון "הקפוא" בגרמניה אמצעי מצויין לשם לחץ על "הצבוריות" היהודית. לחנם הזהיר סופרו של ה"טאן", ו. ד' אורמיסון, את נושיה של גרמניה, שבוודאי יכריחו אותם לשלם את מחירן של הקדרות, שנשברו על-ידי הנאציים, והזמין אותם שלא להענות למשחק הגרמני ושלא להסכים לשום וויתורים, עד שתשנה גרמניה את המדיניות, שהורסת בהכרח את האקספורט שלה. נתברר, ששאכט היטיב ממנו לדעת את הלך-נפשם של בני-האדם הללו – ושל היהודים בכלל...

לאחר שהממשלה הגרמנית ציינה מתוך רגש-נצחון, על-ידי גיבולס, שכפי שהראה הנסיון, הרי "הלחץ" על היהודים הגרמניים מכריח את "כלל-יהודה" לסגת אחור בפני גרמניה, ש"התעוררה" להלחם ב"שעבוד" היהודי, נגשה הממשלה הגרמנית לאחוז באמצעים פעילים לשם "השמדתה" של היהדות הגרמנית: לגירושם של ה"בלתי-אריים" מן הממשלה, מן העיריות, מן האמנויות החפשיות, מבתי-הספר – וגם מן המסחר והתעשייה. אבל פעולה אחרונה זו מתנהלת בהדרגה בדרך של "טיהור" – המפעלים מן הפקידים היהודיים – וגם בדרך של "לחץ" הדרגתי ושיטתי על המפעלים היהודיים על-ידי ההנהגה הנאצית בהסתדרויות-הסוחרים ובעלי-התעשייה – על-ידי שלילת-הזמנות, הפסקת-האשראי, ה"חרם החשאי", מתוך חשבון, שהדבר יביא לא לידי סגירתם של המפעלים הללו, אלא למסירתם במחיר זול לידים "אֲרִיּוֹת". פיננצין של "משרות" הרבה בשביל האריים, לאחר שמנשלים מהן את הבלתי-אריים, משמש ראייה עיקרית לכך, ש"היטלר נותן לחם", ואמצעי עיקרי לסידורו של אותו נוצר בורגני, שנהר אל היטלר מחמת מצבו הכלכלי המיואש – בלא לדבר עוד על אותו יבול, שקוצרים בשפע מן היהודים אנשי-ההסתערות הנאצי-סיסטיים, המוסדות המפלגתיים והמשטרתיים בשכר-הצלתם מהתעללות-זדון זו או אחרת, שצפויה להם בכל רגע, בשכר-רשיון להתקיים במולדת הגרמנית או בשכר-רשיון לצאת ממולדת זו. באותו זמן עצמו הותחל אירגונו של האינטרנציונל האנטישמי; והתעמולה, שהתנהלה מברלין בעזרתם של הגרמנים

המקומיים גרמה לנסיונות לפרעות בכמה מן הארצות הסמוכות – עד רומיניה בכלל.

מובן, שהפסקהו של החרם האנטי-גרמני באמריקה לא עִכְבָּה כלל וכלל את הממשלה הגרמנית מלהכריז על מוראטוריון כלפי פרעון החובות בחוץ-לארץ, כשנסתמכה על חוסר-אמצעים, שהספקתם באה על-ידי האַקְסְפּוֹרְט הגרמני. בקשר עם זה הצליח שאכט לבוא לידי הסכמים זמניים עם הנושים האנגליים והאמריקניים – במעמד זה דובר, כפי השמועה, גם על מתן-רשיון לבעלי-הון יהודיים-גרמניים פלוני או אלמוני, שהם מקורבים לחוגים של בעלי-הכספים מחוץ-לארץ, לצאת מן הארץ עם רכושם, אבל ה"צבוריות" היהודית אפילו לא ניסתה ללחוץ על חוגים אלה כדי להביא לידי העמדת-השאלה על הפסקתה של אותה מדיניות, שעל-ידיה הורסת גרמניה עצמה את האַקְסְפּוֹרְט שלה. כתנאי להסכם.

ואולם בינתיים התערבו בדבר חוגים רחבים של הדימוקראטיה הלא-יהודית. אם בצרפת נזוּהָתָה המחאה נגד קפוח-זכויותיו של האדם עם האינטרסים הלאומיים, מחמת התכוננותה הנראית-לעין של גרמניה לנתק בחוץ-יד את "שלשלות-ווירסאי", הרי באנגליה הראו רדיפות גרמניות אלו על היהודים דוקה את סכנת-המות, שצפויה לתרבות ושהיא כרוכה בגרמניה "המתעוררת". אנגליה כבר שכחה את "הימנוני-המשטמה" הגרמניים ל"אויב האיום" בימי-המלחמה. לאחר רגע קצר של זעם ("לתלות את הקיסר!") סלח האנגלי מתוך נדיבות-לבו ה"ספורטיבית" לאויב, שמוגר לארץ, וחשב רק על הקמתם של היחסים הכלכליים באירופה, וחבתו היתה נתונה, כמו תמיד, ל"מי שנמצא בשפל-המדרגה". אנגליה נעשתה במשך הרבה שנים מגינה על גרמניה ה"חלשה" נגד צרפת ה"חזקה". לא לחנם הכריז היטלר, לאחר שהגיע לשלטון, שהוא רוצה לעבוד "שלוב-זרוע עם אנגליה". דבריו של הקולוניל ווידג'ווד בפארלמנט האנגלי, שכתוצאה מן הרדיפות על היהודים נהפכה אנגליה במשך ימים אחדים ממחבבת של גרמניה ל"מחבבת-הצרפתים", – קבעו, אפשר, באופן מוגזם, אבל נכון ביסודו את מגמת-התפתחותה של דעת-הקהל האנגלית, שהתבטאה בויכוחים ההיסטוריים בבית-הנבחרים בחודש-אפריל, – שהסירו מעל הפרק את רעיון-הבקורת על ה"סטאטוס קוו" האירופי על-ידי "הסכם-הארבע" – ב"קבלת-הפנים" הבלתי-נשמעת בשביל אנגליה, שמצטיינת במדת-הכנסת-אורחים, שנערכה לרוזנברג, שליחו של היטלר, ובהתקרבות המדינית בין אנגליה וצרפת – עד כדי איום ב"סאנקציות", שהכריח את היטלר בחודש מאי, במקום ההכרזה שצפו לה, בדבר הסתלקותה החד-צדדית של גרמניה מצמצום-כחותיה המזוינים על-פי ווירסאי, – להשמיץ נאום פאציפיסטי. מובן, שעל-ידי כך לא בא עכוב לא בהתכוננותה של גרמניה למלחמה

למעשה, ולא ברדיפות על היהודים, אף-על-פי שהכריח את הנאצים להיות יותר והירים במקצת בפעולתם האנטישמית בחוק-לארץ. לאחר שהנאצים קבלו רוב בבחירות בדאנציג, נמנעו מלהנהיג שם ונחוקה גרמנית "גזעית", שנמצאת בסתירה לסטאטוס המשפטי של העיר החפשית.

ואף-על-פי-כן, התוצאה המעשית העיקרית ממצבי-הרוח האנגליים היא — חמיכה נמרצת בחרם על גרמניה מצדם של חוגים רחבים בין התושבים האנגליים. מובן, שלגבי מפלגת-הפועלים האנגלית ממלאות כאן תפקיד מסוים גם הרדיפות על הסוציאליסטים בגרמניה. אבל הצלחתו של החרם, שהוכרו על-ידי האגודות המקצועיות, כפי שהודה בא-כוחה של מפלגה זו בוועידה של האינטרנציונאל השני בפאריס, מתבארת במה שהוא פוגש חבה לעצמו בחוגים אנגליים, שהם מגוונים מאד במובן הסוציאלי והמדיני. וכאן ממלאה השאלה היהודית דוקה — תפקיד מכריע.

אמנם, "הצבוריות" האנגלית-היהודית בדמות ה"בורד אוף דיפויטיס" (ועד-שליחי-הקהילות), שמייצג את החוגים היהודיים ה"סולידיים" ביותר, סירבה להצטרף לתנועה, שכבר הקיפה גם חוגים בלתי-יהודיים. אבל מצבי-הרוח האנגליים גרמו להתעוררות-מרץ חדשה ביהדות האמריקנית, ו"המנהיגים" עצמם הוכרחו לשנות את עמדתם, כדי שלא לאבד את ההנהגה. באבגוסט הגיע ד"ר סטיפן ווייז לאירופה, בתור מטיף נלהב למלחמה כלכלית בגרמניה, ועכשיו, כפי הנראה, מציגים האנשים שמסביבו את מועמדותו בתור "מנהיג" במלחמה זו.

אבל, "למזלו" של העם היהודי, יש בתוכו גם סוציאליסטים, — ונעשים צירופים משונים של השפעות סוציאליסטיות ורכושניות. בפאריס שואפת ל"הגמוניה" בתנועה נגד היטלר — "הליגה העולמית למלחמה באנטישמיות", שאינה לאמתו של דבר, אלא קבוצה של יהודים "מתבלשביים", עם ברנאר ליקאש בראשם, שהוכיח את זכותו למחות על קיפוח-הזכויות של האדם במה שהצדיק בשעתו את הרציחות ביריה בלא משפט מצד הסובייטים. בפעולותיה של ליגה זו קשורות המחאות על הנאצים בתשבחות להדיקטאטורה הסובייטית, — מה שמוכרח כמובן, לדחות חוגים רחבים מאד — ואף יהודיים בכלל. מצד שני, תפס לו בלום, מנהיגה של המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית, עמדה בשאלה זו, שממנה הסיק הפובליציסטן הימני, דייקריליס, את המסקנה, שבו (בבלום) "מתו גם הצרפתי וגם היהודי". עמדה זו נתנסחה בעתונו של בלום, Populaire, על-ידי בלום עצמו ועל-ידי יהודי אחר, רוזנפלד, בסיסמה: "תנועה נגד היטלר? כן! תנועה נגד גרמניה? לא". והרי החרם על הסחורות הגרמניות הוא "תנועה נגד גרמניה", שממנה סובל "העם הגרמני". נוסף לזה, הרי "דרכה של מלחמה כלכלית ליהפך בקלות למלחמה אמתית". מזור הדבר, שלפני זמן קצר דרש אותו

עתון עצמו בלוקאדה כלכלית בין-לאומית על יאפאן — שגם ממנה, ודאי, עלול היה לסבול העם היאפאני — לשם מניעת-מלחמה במזרח הרחוק. והרי סגירת-האקספורט הגרמני היא כיום כמעט האמצעי הריאלי היחידי להפסיק את ההתכוננות למלחמה בגרמניה, משום שזולת אקספורט זה לא תוכל גרמניה להכניס סוגים של חמרים גלמיים מסוימים, שהיא הסרה ושהם דרושים בהכרח בשביל תעשיית-המלחמה. בימי משטר-היטלר, למרות הפחתתו הכללית של האימפורט הגרמני, גדלה הכנסת-הברזל לגרמניה ב-25 אחוז. לעובדה זו שמה לב המשלחת האנגלית באינטרנאציונאל של האגודות המקצועיות ובאינטרנאציונאל השני, שלא שרנו, אין בתוכה "מוחות יהודיים". "גויים" אלה דברו, כפי הנראה, עוד בישיבת הועד הפועל של האינטרנאציונאל השני עם בלוס באופן, שהביאו אותו לידי מבוכה גמורה. מנהיג-הסוציאליסטים הצרפתי, לאחר שכתב בקשר עם זה מאמר חדש, שאי-אפשר היה להבין בו כלום חוץ ממבוכתו הגמורה של המחבר, הפסיק את התנגדותו לחרם על גרמניה, שנתקבל בוועידה של האינטרנאציונאל השני באבגוסט, מתוך שתיקתם של הסוציאליסטים היהודיים, גם ה"כלליים", גם ה"יהודיים" המיוחדים.

לעומת זה מצאו להם האחרונים מקום אחר, שבו יכלו לגלות את סגולות האידיאולוגיה והמדיניות שלהם במילואן. זו היתה אותה הסתדרות, שטבעי היה הדבר לצפות ממנה, שהיא דוקה תניף, ברגע זה של מלחמה לחיים ולמות, את דגלה של מלחמה לאומית אמתית זו, שבתוצאותיה — במובן זה או אחר — אי-אפשר שלא יהא תלוי כל עתידו של העם היהודי — בכלל זה גם הגשמת האידיאל הלאומי-הממלכתי שלו — מלחמה, שבה הופיע העם היהודי כבלגיה וסרביה במלחמה העולמית, בחפירות הקדמיות של ההגנה בפני האויב, שמאיים על כל התרבות העולמית. כתוצאה מן המאורעות הגרמניים הופנו מבטיהם של חוגים יהודיים רחבים ביותר, באופן טבעי, להסתדרות הציונית, בתור באת-הכח של הרעיון הלאומי והמרכז הטבעי של המלחמה, — ובזה מתבארת ההשתתפות הרחבה באופן יוצא מן הכלל בבחירות לקונגרס הציוני.

אבל אחרת השקיפו על השאלה הציוניים הפרופסיונאליים — ביחוד ה"שמאליים". את עמדתם של האחרונים ניסח עוד באפריל בא-כחה של "הקרן הקיימת" בפאריס, י. פישר: המלחמה בגרמניה היא "פטפט"; חוץ מזה, אסור להסכים לה, משום שהיא עלולה להביא לידי ברית בין היהודים ובין חוגים לאומיים בארצות שונות, שמתנגדים לגרמניה. הפעולה המעשית היחידה — זהו ניצולה של הגירת יהודי-גרמניה לשם ישובה של ארץ-ישראל. מאחרי העמדה מעשית זו של השאלה, מאחרי ציוניות, שאינה בנוסח-הרצל, אלא בנוסח-היטלר, שדורש בספרו לגרש את כל יהודי-אירופה, לאחר שישללו מהם את זכויותיהם האזרחיות, לארץ-ישראל, — היתה חבויה

באמת שאלה מעשית מאד — בעיקר לא בדבר היהודים הגרמניים עצמם, אלא בדבר רכושם. בשאלה זו של "הצלת" הרכוש הזה — אם נשים לב לחוק הגרמני, שאוסר באופן פרינציפיוני כל אקספורט של הון מן הארץ, — מטפלות במרץ כל מיני הסתדרויות מסחריות וכספיות. מוזר היה הדבר, אילו לא היו מתעניינים בזה הציוניים הפרופיסיונאליים — ביחוד הסוציאליסטים, אם נשים לב לאותו אופי "חמרני", — במובן הצר והמלותי מאד, — שקבלה פעולתם בשנים האחרונות. האינטרסים של הפרופסיונאליים הללו בסוציאליסמוס הציוני גִּזְדְּהוּ במקרה זה עם האינטרסים הרכושניים מאד של אלה, שבשבילם השאלה היהודית מתמצית כולה על-ידי שאלת-הגורל של רכושם, וכמו-כן עם האינטרסים של ממשלת-היטלר. בשביל זה האחרון נתגלתה כאן אפשרות של תחבולה מוצלחת עד להפליא, שהיא כלולה בניצולן של עצם הרדיפות על היהודים לשם הרחבתו של האקספורט הגרמני, וביחוד כדי לפרוץ את טבעת הבלוקאדה הכלכלית, שהתחילה להתהדק מסביב לגרמניה... בעזרתן של ידים יהודיות.

הסכס-השלום, שנחתם על ימוד זה ושלא היה ידוע לבוחרים התמימים לקונגרס הציוני, התחיל מתגשם במרץ מרובה. ה"שמאליים" פתחו בתעמולת-שיסוי איומה לא נגד הפאשיסמוס הגרמני, אלא נגד "הפאשיסמוס" היהודי, כלומר — נגד הריביוניסטים, שחוו את דעתם בגלוי לטובת החרם על גרמניה. ורצח-ארלוזורוב איפשר את הגברתה של תעמולה זו על-ידי התגוללות על המפלגה המתנגדת. בקונגרס הציוני, לאחר נאומו של נשיא-ההסתדרות, ש"מחה" נגד הרדיפות הגרמניות והביע, כמובן, את ה"התפעלות" היהודית בפני ה"תרבות הגרמנית", נתקבלה החלטת-"מחאה" נבובה. אבל הצעת-החרם נדחתה. — מה שהסביר אחר-כך היושב-ראש של הקונגרס, מר מוצקיין, ב"נימוקים מוסריים נאצלים". מהותו של מוסר זה, שהוא נאצל כל-כך, נתגלתה באותו קונגרס — בצורת-הסכס בין הבאנק אפ"ק ובין הממשלה הגרמנית בדבר רשיון להוצאתו של חלק קטן מאותם הכספים, שהם שייכים ליהודים הגרמניים — בתנאי של הַצַּפַּת השוק הארצישראלי בתוצרתה של התעשייה הגרמנית.

אמנם, מוצקיין בעצמו הודה, שהסכס זה הוא "שגיאה" — במועצה בז'ניבה, במקום שהוחלט בנשיאותו של ד"ר סטיפן ווייז "להכריז" על החרם, וכמו-כן. — לכנס קונגרס יהודי עולמי באביב הבא. יש להודות, שענין-ההגנה על העם היהודי לא היה נמצא במצב "מיותם" שכזה אילמלי היה קיים קונגרס זה, שמדברים עליו עוד משנת 1919. הסבה היחידה לכך, שקונגרס זה לא נתקיים עד עכשיו, כלולה ב"מה ש"מארגניו" לא רצו, לאמתו של דבר, לכנס אותו. משום שבחירות גלויות, בהשתתפותו של כל העם היהודי, היו עלולות לשים קץ למצב של "מולכים מעצמם", ששולט ב"צבוריות" היהודית. אבל ברגע הנוכחי כינוס-

קונגרס שכזה אינו אלא נסיון להשתמט מן התפקיד של יצירת הסתדרות אמתית ואחידה לשם התגוננות לאומית בפני גרמניה, — אותה הנהלה אחדותית, שהיא שאלה של חיים ומות באותה מלחמה, שִׁכְפְּתָה גרמניה על העם היהודי. אם יתכנס קונגרס זה על יסודות רגילים של קבוצות "מולכות מעצמן", הרי דחיתה של שאלה זו עד הקונגרס אינה אלא אבוד־זמן מחוסר־טעם ופליילי, שהרי הגוף, שייבחר על־ידי קונגרס שכזה לא תהא לו סמכות יותר משִׁתְּהָא לגוף, שהורכב באיזו דרך אחרת שהיא. ואם תיערכנה בחירות דימוקראטיות אמתיות, אותן בחירות, שאפילו בארצות הדימוקראטיות ביותר אינן נערכות אף פעם בימי־מלחמה, אלא הן נדחות עד לסיומה, הרי פירושו של דבר יהא, שברגע של מלחמה לחיים ולמות יצטרך העם היהודי להתעסק במלחמת־מפלגות פנימית...

ואף־על־פי־כן, למרות האפסות המְבֻקָּלֶת, שנתגלתה על־ידי ה"צבוריות" היהודית, אין הצדק עם גִּיבְּ לֵס, בשעה שהוא טוען, ש"השאלה היהודית הועמדה עכשיו בקנה־מידה עולמי באשמתם של היהודים". לא, ב"קנה־מידה עולמי" הועמדה לא השאלה היהודית, אלא השאלה הגרמנית. התרבות העולמית אינה רוצה להכנע, וכוחות עצומים בלא מספר מוכנים לבוא לעזרתנו — עד כמה שנדע בעצמנו למלא את חובת־ההתגוננות הלאומית, שהיא, במסבות כאלה, גם חובה כלפי האנושיות. אבל לשם כך צריך, קודם־כל, להשתחרר מהשְׁלִיּוֹת. הצד המיוחד ברדיפות הגרמניות על היהודים, שמבדיל אותן באופן חריף מכל מיני גילויים אחרים של אנטישמיות בארצות שונות, כלול במה שהשאלה היהודית אינה כאן נושא למלחמה מדינית־פנימית. יש רק מלחמה לאומית של גרמניה ביהדות. כמה שיהיו מרובים הגרמנים, שאין להם חבה לרדיפות, — הרי גם הם, כהיהודים הגרמניים עצמם, משוללים כל אפשרות למחות נגדן. לא רק מחמת האמצעים הטורריסטיים של היטלר לשם דְכוּיָה של האופוזיציה, אלא, קודם כל, מחמת אותה אוירה נפשית, שנוצרת במקרים כאלה של מלחמה לאומית כללית. בשאלה זו דוקה אפשר פחות מכל להבחין בין ממשלת־היטלר ובין העם הגרמני. שהרי התעמולה של היטלר לא יצרה כלל את האנטישמיות בגרמניה; להיפך, אחת מן הסבות להצלחתה של תעמולה זו היתה כלולה במה שהיטלר השתמש באנטישמיות זו, שהיתה חיה וקיימת בקרב התושבים הגרמניים. אנטישמיות זו היא המקור החשוב ביותר לכוחו של היטלר, — גורם כביר, שמגביר את הפופולאריות והיציבות של המשטר, — אותו "קלף", שבו משתמש משטר זה במקרה של קְשִׁיִים, שמתהווים בשאלות אחרות; משום שבנקודה זו דוקה הוא ממלא, לצערנו, את רצונו של רוב העם הגרמני ונותן באמת ביטוי ל"נשמתה" של גרמניה בזמן הזה.

(פרק שני יבוא)

מיוחד ל"ביתר", חרגם מכתביד: י-ן